

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελίδα
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	3
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄	
1) Ο ορισμός του αθλητισμού από την αθλητική επιστήμη	4
2) Τα διακριτικά γνωρίσματα της αθλητικής δραστηριότητας	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄	
1) Η θεσμική εγγύηση του αθλητισμού	6
2) Η κατά το Σύνταγμα διάκριση αθλητισμού-φυσικής αγωγής	7
3) Ο αθλητισμός ως ατομικό και κοινωνικό δικαίωμα	8
4) Ερμηνευτικές οπτικές του άρθρου 16 §9 του Συντάγματος	11
5) Η ερμηνεία του άρθρου 16 §9 σε συνδυασμό με συναφείς διατάξεις και ερμηνευτικές αρχές του Συντάγματος	14
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄	
1) Περιορισμοί	18
- αρχή επικουρικότητας	19
- έλεγχος νομιμότητας	19
- μονοπωλιακή θέση της αθλητικής ομοσπονδίας	20
2) Περιορισμοί των ατομικών δικαιωμάτων	21
Α) Προσωπική ελευθερία	21
Β) Ελευθερία της γνώμης	22
Γ) Δικαίωμα συνέρχεσθαι	22
Δ) Ελεύθερη επιλογή αθλητικού σωματείου	23
Ε) Η ελευθερία της εργασίας	24
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ	26
Βιβλιογραφία	27

NΟΜΟΛΟΓΙΑ

4914/1988

(συγκατάθεση σωματείου για μεταγραφή αθλητών)

2944/1980

(υπέρμετρος περιορισμός της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας)

4914/1988

(μεταγραφές αθλητών)

1724/1965

(χαρακτηρισμός προσώπου ως μη φιλάθλου)

3820/1996

(οικονομική ενίσχυση των αθλητικών ενώσεων και σωματείων από το κράτος, ως εκδήλωση της κρατικής προστασίας του αθλητισμού)

3699/1998

(στέρση δικαιώματος συμμετοχής ως μέλους της αντιπροσωπευτικής ομάδος στους Πανελλήνιους αγώνες ενόργανης γυμναστικής σε μαθητή γυμνασίου)

NΟΜΟΘΕΣΙΑ

v. 75/1975

v. 879/1979

v. 1646/1986

v. 1787/1988

v. 1958/1991

v. 2725/1999

v. 3057/2002

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ο αθλητισμός, ως ατομική και συλλογική δραστηριότητα, πάντοτε ασκούσε και συνεχίζει να ασκεί σημαντικότερη επιρροή στην κοινωνία. Αυτό συμβαίνει διότι ο αθλητισμός, αφενός παραπέμπει στην ποιότητα ζωής των κοινωνιών κι αφετέρου αποτελεί ο ίδιος, έναν πολύ έγκυρο δείκτη της.

Η σκέψη αυτή είναι τόσο διαδεδομένη στις προηγμένες χώρες του πλανήτη μας, ώστε περίπου με αξιωματικό τρόπο η αναφορά στον αθλητισμό αφενός δηλώνει ευθέως την επωφελή αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου και την θετική του συμβολή στην υγεία, την παιδεία και την αρμονική συμβίωση, και αφετέρου υπαινίσσεται διεργασίες που απομακρύνουν τον ατομικισμό, την κοινωνική απομόνωση κλπ.

Ο αναθεωρητικός νομοθέτης του 1975, διαμορφώνοντας το νέο Σύνταγμα και αποδεχόμενος την θετικότερη κοινωνική επιρροή του αθλητισμού, τον ανήγαγε σε ζήτημα συνταγματικής περιωπής, τον έθεσε υπό κρατική προστασία και όρισε την επιχορήγηση των υποκειμένων του ως κρατική εποπτεία (άρθρο 16§ 9 Συντάγματος).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄

1) Ο ορισμός του αθλητισμού από την αθλητική επιστήμη

Σύμφωνα με τον ορισμό που δίδεται από την αθλητική επιστήμη, ο αθλητισμός *«είναι μια αυτοτελής, αυτόνομη και αυθύπαρκτη κινητική δραστηριότητα, ιστορικά διαμορφωμένη στα πλαίσια της οποίας ο άνθρωπος, συστηματικά και οργανωμένα, αξιοποιεί οριακά καθορισμένα συστήματα φυσικών ασκήσεων με σκοπό τη μεγιστοποίηση των μορφολειτουργικών και ψυχικών του δυνατοτήτων, συγκεκριμενοποιημένων μέσα από επίδοση που σημειώνεται στα πλαίσια άμεσου ή έμμεσου συναγωνισμού του με αντιπάλους».*

Ένας παρεμφερής ορισμός που επίσης δίδεται από την αθλητική επιστήμη και που αφορά τον αθλητισμό ως παιδαγωγική διαδικασία (προπόνηση) ορίζει ότι ο αθλητισμός *«είναι η συνεχής, συστηματική και εξατομικευμένη παιδαγωγική διαδικασία στο πλαίσιο της οποίας επιδιώκεται σταδιακή προσαρμογή του ανθρώπινου οργανισμού σε έντονες φυσικές και ψυχικές προσπάθειες, με τελικό σκοπό την επίτευξη μεγάλων επιδόσεων σε κάποιο άθλημα ή αγώνισμα».*

2) Τα διακριτικά γνωρίσματα της αθλητικής δραστηριότητας

Παρά το γεγονός ότι σε πολλούς νόμους,¹ πολύ συχνά χρησιμοποιείται η έννοια «αθλητισμός» εν τούτοις η νομική επιστήμη ουδέποτε την προσδιόρισε με νομικούς όρους. Αντίθετα, δέχεται την έννοια αυτή ως γνωστή, σύμφωνα με τους ορισμούς που δίδονται σ' αυτήν από την αθλητική επιστήμη.

Σύμφωνα με τα πορίσματα της αθλητικής επιστήμης, τα βασικά χαρακτηριστικά της αθλητικής δράσης θεωρούνται:

- (1) η φυσική (σωματική) κίνηση,*
- (2) ο αθλητικός συναγωνισμός και η επιδίωξη της μέγιστης επίδοσης ή διάκρισης,*
- (3) η ύπαρξη κανόνων και συγκεκριμένων οργανωτικών δομών για την τέλεση των αγώνων και*
- (4) η άσκηση του αθλητισμού ως αυτοσκοπού και όχι ως μέσου της παραγωγικής διαδικασίας.*

Βέβαια, τα κριτήρια αυτά δεν εμφανίζονται ομοιόμορφα, στον ίδιο βαθμό και ένταση στα διάφορα αθλήματα. Ένας ελάχιστος βαθμός εμφάνισης αυτών των στοιχείων θα πρέπει πάντως να υπάρχει προκειμένου να χαρακτηρίσουμε μια δραστηριότητα ως αθλητική και να μπορέσουμε να προσδώσουμε και νομική αξία στο χαρακτηρισμό αυτό.

---

1. ν. 75/1975
ν. 879/1979,
ν. 1958/1991
ν. 2725/1999

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β'

1) Η θεσμική εγγύηση του αθλητισμού

Οι διατάξεις του Συντάγματος στο άρθρο 16 παρ.9, αποτελούν τη θεσμική εγγύηση του δικαιώματος για ελεύθερη ανάπτυξη της αθλητικής δραστηριότητας και υποδεικνύουν στο νομοθέτη να προβεί σε ρυθμίσεις τέτοιες ώστε να οικοδομήσει οργανωμένη αθλητική και αγωνιστική δραστηριότητα.

Οι ρυθμίσεις αυτές διαμορφώνουν το πεδίο άσκησης συνταγματικού δικαιώματος στην ατομική και συλλογική ελεύθερη αθλητική δράση, υπό την κρατική εποπτεία και προστασία.

Υπό την έννοια αυτή, ο αθλητισμός κατοχυρώνεται και τυπικά ως θεσμός στο ισχύον Σύνταγμα. Κατ' ακολουθία, η φυσική αγωγή αποτελεί έναν από τους σκοπούς της παιδείας, δια της οποίας αναπτύσσεται η ηθική και πνευματική καλλιέργεια των πολιτών, η σωματική διάπλαση και η περιφρούρηση της υγείας του λαού.

Είναι χαρακτηριστικό ότι η αναγωγή του αθλητισμού σε συνταγματικά προστατευόμενο θεσμό δεν αποτελεί ελληνική πρωτοτυπία, αλλά παρατηρείται και σε άλλα σύγχρονα Συντάγματα.²

---

2. άρθρο 43 παρ. 3 του ισπανικού συντάγματος 1978, το οποίο ορίζει «Οι δημόσιες εξουσίες στηρίζουν την υγιεινή αγωγή, τη φυσική αγωγή και τον αθλητισμό....»

2) Η κατά το Σύνταγμα διάκριση αθλητισμού- φυσικής αγωγής

Το Σύνταγμα διχοτομεί την δια του σώματος δραστηριότητα σε δύο μέρη:

α) την αθλητική δραστηριότητα *ως παιδεία* δια του σώματος, που είναι δυνατό να παρέχεται κατ' ευθείαν από το κράτος με ειδική σχέση και

β) τη σωματική δραστηριότητα *ως αθλητισμό*, υπόθεση του καθενός στην κοινωνική συμβίωση, υπό τους όρους της προστασίας και της ανώτατης εποπτείας του κράτους.

Τυπικά στο ισχύον Σύνταγμα επικυρώνεται και κατοχυρώνεται ως θεσμός η διπλή μορφή της σωματικής δραστηριότητας, ως σχολική δηλαδή τη φυσική αγωγή, και εξωσχολική, τη σωματική καλλιέργεια για υγεία και ευρωστία ή την αθλητική επίδοση στον αθλητισμό.

Στο άρθρο 16 παρ.2 του Συντ., η μέχρι χθες γυμναστική-σωματική αγωγή ως εκπαιδευτική διαδικασία στην μέση εκπαίδευση, αποκτά νέο όρο «φυσική αγωγή» και αποτελεί έναν από τους σκοπούς της παιδείας ως βασικής αποστολής του κράτους.

Στις διατάξεις του Συντάγματος διατυπώνεται ότι ιδιαίτερος σκοπός και στόχος είναι η σωματική, ηθική και πνευματική καλλιέργεια των νέων δια της φυσικής αγωγής, ως κύριας συνιστώσας της σωματικής διάπλασης και περιφρούρησης της υγείας της νεολαίας, την οποία ο συνταγματικός νομοθέτης την διακρίνει έναντι του αθλητισμού (16 §9).

Η δια του σώματος παιδεία εντάσσεται στην αποστολή του κράτους, ως παροχής της φυσικής αγωγής στο σχολείο. Γιατί η σωματική καλλιέργεια αυτή, κατά το συνταγματικό νομοθέτη, επιδρά στην πνευματική εξέλιξη, και στην ηθική διάπλαση των νέων.

3) Ο αθλητισμός ως ατομικό και κοινωνικό δικαίωμα

Η προστασία, ανάπτυξη και προαγωγή του αθλητισμού στην Ελλάδα, παρά το γεγονός ότι εντάσσεται στο δεύτερο μέρος του Συντάγματος περί ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων, δεν ανάγεται με σαφήνεια, σε ένα νέο και αυτοτελές συνταγματικά προστατευόμενο (ατομικό ή κοινωνικό) δικαίωμα.

Κατά την επεξεργασία του Συντάγματος δεν σημειώνεται κάποια σχετική συζήτηση, αλλά ούτε και η θεωρία φαίνεται να ερμηνεύει μέχρι σήμερα το άρθρο 16 παράγραφος 9, ως βάση ενός ειδικού δικαιώματος στον αθλητισμό ή έστω να ασχολείται σοβαρά με αυτό.

Επομένως, η έλλειψη μιας πανηγυρικής ή έστω ερμηνευτικής διαπίστωσης του αναθεωρητικού νομοθέτη, ότι η ελεύθερη πρόσβαση στην άθληση και η ελεύθερη άσκηση της αθλητικής δραστηριότητας αποτελούν ειδικό ατομικό δικαίωμα και ελευθερία του πολίτη, περιορίζουν εκ πρώτης όψεως την ευχέρεια του χαρακτηρισμού τους ως στοιχείων ενός ειδικά και ρητά προστατευόμενου από το Σύνταγμα εννόμου αγαθού, για την

προστασία του οποίου ο πολίτης θα είχε συνταγματικό δικαίωμα άμυνας (ατομικό δικαίωμα) έναντι της κρατικής εξουσίας ή και έναντι τρίτων, ασκούντων οιονεί κρατική εξουσία, σύμφωνα με την θεωρία της τριτενέργειας των ατομικών δικαιωμάτων.

Διότι εκεί όπου το Σύνταγμα επιδιώκει να αναγνωρίσει ένα ειδικό ατομικό δικαίωμα, το κάνει με σαφήνεια και τρόπο πανηγυρικό, αναφέροντας ρητά ότι η νομική κατάσταση που θέλει να προστατεύσει αποτελεί δικαίωμα ή ελευθερία του διοικουμένου ή έστω άλλη νομική κατάσταση με αρνητικό έναντι της κρατικής εξουσίας περιεχόμενο.

Παρά ταύτα έχει υποστηριχθεί ήδη η άποψη ότι το άρθρο 16 §9 εγκαθιδρύει ένα κοινωνικό και συγχρόνως ατομικό δικαίωμα στον αθλητισμό.

Σύμφωνα με τη διατύπωση του άρθρου 16 §9 του Συντάγματος, θα μπορούσε να γίνει ίσως ευκολότερα αποδεκτή η κατάταξη του αθλητισμού στα έννομα αγαθά που προστατεύονται από το Σύνταγμα ως κοινωνικά δικαιώματα, ήτοι ως αγαθά για τα οποία υπάρχει αξίωση του πολίτη για την θετική ενέργεια του κράτους με σκοπό τη θεσμική και οικονομική τους στήριξη, την προστασία, ανάπτυξη και προαγωγή τους.

Ακριβέστερα, θα μπορούσε να γίνει λόγος για συνταγματικό δικαίωμα στη διαμόρφωση και παροχή των προϋποθέσεων άθλησης, δηλαδή στη διαμόρφωση και παροχή των σχετικών υπηρεσιών, είτε από το Κράτος, είτε υπό την εποπτεία απλώς του Κράτους.

Είναι δε χαρακτηριστικό ότι η αναγωγή του αθλητισμού σε θεσμό συνταγματικής περιωπής, γίνεται στο πλαίσιο του άρθρου 16 του Συντάγματος, δηλαδή ενός άρθρου που αφορά την υποχρέωση του Κράτους για παροχή δωρεάν παιδείας και την αντίστοιχη εγκαθίδρυση για τους πολίτες ενός κοινωνικού δικαιώματος.

Η ένταξη του αθλητισμού στο άρθρο αυτό καταδεικνύει την ουσιαστική, φιλοσοφική αλλά και θεσμική συνάφεια του αθλητισμού προς την παιδεία, ήτοι προς ένα έννομο αγαθό η παροχή του οποίου στους πολίτες, αποτελεί αναμφισβήτητα κοινωνικό δικαίωμα.

Μάλιστα, στο άρθρο 16 §2 του Συντάγματος αναφέρεται ρητά ότι στοιχείο της παιδείας, ως βασικής αποστολής του Κράτους, αποτελεί και η φυσική αγωγή, και η αθλητική δραστηριότητα, στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Στην παράγραφο 4 του ίδιου άρθρου ανακηρύσσεται η παιδεία και επομένως και η φυσική αγωγή, σε έννομο αγαθό, παρεχόμενο δωρεάν στους πολίτες, οι οποίοι μάλιστα σύμφωνα με το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου αυτής, δικαιούνται να απαιτήσουν ενισχύσεις από το Κράτος, ανάλογα με τις ανάγκες και τις ικανότητές τους.

Ανάλογο κοινωνικό δικαίωμα με ομοίως σαφή και ρητό τρόπο εγκαθιδρύεται και στην §9 αλλά μόνο όσον αφορά την οικονομική ενίσχυση των αθλητικών ενώσεων.

Αυτή όμως ακριβώς η διαφορετική συστηματική κατάταξη φυσικής αγωγής και αθλητισμού στο άρθρο 16, θα μπορούσε να

δικαιολογήσει και τον ισχυρισμό ότι ο αναθεωρητικός νομοθέτης διακρίνει σαφώς την φυσική αγωγή από τον αθλητισμό, ως έννοιες με διαφορετικό νομικό περιεχόμενο, στις οποίες μάλιστα επιφυλάσσει διαφορετική νομική αντιμετώπιση.

Ενώ με τις διατάξεις των §§2 και 4 του άρθρου 16, η φυσική αγωγή ανακηρύσσεται με σαφήνεια και με τρόπο πανηγυρικό σε κοινωνικό δικαίωμα των πολιτών, αυτό δεν γίνεται, τουλάχιστον με τον ίδιο σαφή τρόπο, και στη διατύπωση της § 9 για τον αθλητισμό.

Πέραν τούτου, στην §9 για τον αθλητισμό, δεν γίνεται ούτε κάποια, έστω και έμμεση, μνεία στις παραπάνω διατάξεις, η οποία θα επέτρεπε ενδεχομένως την συστηματική κατάταξη και σύνδεσή του με την παιδεία και την φυσική αγωγή.

4) Ερμηνευτικές οπτικές του άρθρου 16 § 9 του Συντάγματος

Υποκείμενα της αθλητικής έννομης τάξης είναι τόσο τα φυσικά πρόσωπα (αθλητές, διαιτητές, κριτές, προπονητές, διοικητικά στελέχη και παράγοντες) όσο και τα νομικά πρόσωπα (αθλητικά σωματεία, ενώσεις, ομοσπονδίες, αθλητικές εταιρείες κλπ), που μετέχουν στο οργανωμένο ιεραρχικά δομημένο παγκόσμιο αθλητικό κίνημα.

Επίσης, ως αθλητισμός θα πρέπει να νοηθεί και για την ερμηνεία αυτής της συνταγματικής διάταξης, η έννοια του αθλητισμού που προσδιορίσαμε ανωτέρω.

Επομένως, η οποιαδήποτε γραμματική ή άλλη ερμηνεία της συνταγματικής διάταξης, γίνεται κάτω από τις δύο βασικές αυτές παραδοχές. Από την γραμματική ερμηνεία της διάταξης συνάγεται κατ' αρχήν ότι ο αθλητισμός ως κοινωνική δραστηριότητα, αποτελεί ένα τομέα κοινωνικής δράσης έντονου κρατικού ενδιαφέροντος, ένεκα του οποίου επιβάλλεται η θεσμική προστασία, οικονομική στήριξη και ο κρατικός έλεγχος των αθλητών, των αθλητικών φορέων και γενικά όσων μετέχουν στην οργάνωση, διοίκηση και άσκηση της αθλητικής δραστηριότητας.

Με τον όρο προστασία θα πρέπει να νοηθεί η κάθε είδους κρατική ενέργεια, η οποία τείνει στην θεσμική κατοχύρωση, τη νομοθετική ρύθμιση, την εφαρμογή προγραμμάτων ανάπτυξης του αθλητισμού, κλπ.

Εφ' όσον το κράτος υποχρεούται να προστατεύσει τον αθλητισμό ως θεσμό, είναι αυτονόητο ότι τούτο μπορεί να επιτευχθεί με νομοθετικές ρυθμίσεις, οι οποίες είτε ρυθμίζουν ειδικά τις σχέσεις που αναπτύσσονται στον αθλητισμό, είτε επιβάλλουν την υποχρέωση του κράτους για άλλου είδους θεσμική προστασία των φορέων και υποκειμένων του.

Επομένως, η χρήση του όρου «προστασία» θα μπορούσε κατ' αρχήν να οδηγήσει πράγματι στην παραδοχή ενός κοινωνικού δικαιώματος για τον αθλητισμό, δηλαδή στην απαίτηση του πολίτη έναντι του κράτους να παρέμβει νομοθετικά, διοικητικά και οικονομικά, προκειμένου να διευκολύνει την πρόσβαση στην αθλητική δραστηριότητα, καθώς και την άσκησή της.

Εξυπακούεται ότι ένα τέτοιο κοινωνικό δικαίωμα έχει ως υποκείμενο όχι μόνο τον αθλητή ως φυσικό πρόσωπο, αλλά και τα νομικά ή φυσικά πρόσωπα που μετέχουν καθ' οιονδήποτε τρόπο στην αθλητική δραστηριότητα.

Άλλωστε δεν πρέπει να μας διαφεύγει και το γεγονός ότι τα κοινωνικά και ατομικά δικαιώματα έχουν μεταξύ τους σχέση παραπληρωματική, η δε ικανοποίηση ενός κοινωνικού δικαιώματος παρέχει εφεξής στο υποκείμενό του και αξίωση έναντι του κράτους για αποχή από οποιοδήποτε ενέργεια αμφισβήτησης ή παραβίασης του «νομοθετικού ή κοινωνικού κεκτημένου», με το οποίο έχει ενεργοποιηθεί το συγκεκριμένο κοινωνικό δικαίωμα.

Επομένως, η νομοθετική προστασία του αθλητισμού ως αποτέλεσμα ικανοποίησης του κοινωνικού δικαιώματος που καθιερώνει το άρθρο 16 §9 του Συντάγματος, αποτελεί συγχρόνως και όρο για την αναγνώριση της αθλητικής δραστηριότητας ως άσκηση ενός ατομικού δικαιώματος προστατευομένου επίσης από το άρθρο 16 §9.

Αυτή η υποχρέωση του κράτους για αποχή από παρεμβάσεις στην ελεύθερη άσκηση της αθλητικής δραστηριότητας και σεβασμό της ιδιωτικής αυτονομίας των αθλητικών φορέων στην οργάνωση και διοίκηση του αθλητισμού, υποδηλώνεται περαιτέρω και με την χρήση του όρου «ανωτάτη εποπτεία» την οποία το κράτος ασκεί επί του αθλητισμού.

Με την χρήση του όρου αυτού και όχι του συνήθους όρου «εποπτεία»³, υποδηλώνεται η υποχρέωση του κράτους για τον μέγιστο δυνατό σεβασμό της ελευθερίας και αυτονομίας των αθλητικών φορέων, οσάκις αυτό παρεμβαίνει νομοθετικά ή διοικητικά για να υλοποιήσει την υποχρέωσή του για προστασία του αθλητισμού.

5. Η ερμηνεία του άρθρου 16 §9 σε συνδυασμό με συναφείς διατάξεις και ερμηνευτικές αρχές του Συντάγματος

Ανεξάρτητα από όλες τις ερμηνευτικές οπτικές του άρθρου 16 §9 του Συντάγματος σε σχέση με την καθιέρωση ή όχι του αθλητισμού ως κοινωνικού ή ατομικού δικαιώματος, παραμένει αναμφισβήτητο ότι η ελεύθερη άσκηση της αθλητικής δραστηριότητας αποτελεί ούτως ή άλλως ατομικό δικαίωμα, για μεν τον αθλητή ή τον αθλητικό παράγοντα, ως έκφραση του δικαιώματος που τους παρέχει το άρθρο 5 §1 του Συντάγματος για ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους, για δε τις αθλητικές οργανώσεις και φορείς, ως έκφραση τόσο των δικαιωμάτων που τους παρέχει το άρθρο 5 §1 όσο και του δικαιώματος του συνεταιρίζεσθαι που τους παρέχει το άρθρο 12 του Συντάγματος.

---

3. όπως π.χ. στα άρθρα 16 §5, 15§2, 13§3 του Συντάγματος

Αν λοιπόν η διατύπωση του άρθρου 16 §9 του Συντάγματος αξιολογηθεί σε συνδυασμό και με τις διατάξεις των παραπάνω άρθρων 5 και 12, δεν μένει καμία αμφιβολία ότι σε κάθε περίπτωση **το ελληνικό Σύνταγμα αναγνωρίζει ως ατομικό και κοινωνικό δικαίωμα του ατόμου (φυσικού ή νομικού) να συμμετέχει στην αθλητική δραστηριότητα, είτε ως αθλητής είτε ως διοικητικός παράγων, είτε ως αθλητική οργάνωση ή φορέας.**

Άλλωστε το «δικαίωμα στον αθλητισμό» αναγνωρίζεται ρητά και στον Ολυμπιακό Χάρτη της Δ.Ο.Ε.⁴

Και παρ' ότι η ελληνική έννομη τάξη δεν περιλαμβάνει κάποιον μηχανισμό ενσωμάτωσης του Ολυμπιακού Χάρτη στο εσωτερικό δίκαιο, η κατά περίπτωση παραπομπή της ελληνικής έννομης τάξης σε διατάξεις του Ολυμπιακού Χάρτη ως δεσμευτικών για την έννομη τάξη κανόνων⁵ υποδηλώνει την κατ' αρχήν συμβατότητα αυτής με τις αρχές της Δ.Ο.Ε. , ιδιαίτερα δε με την θεμελιώδη της αρχή περί «δικαιώματος στον αθλητισμό».

Εάν όμως το δικαίωμα στον αθλητισμό, τόσο των αθλητών όσο και των αθλητικών οργανώσεων, προστατεύεται ούτως ή άλλως από τις παραπάνω γενικές διατάξεις, τόσο του Συντάγματος όσο και του Ολυμπιακού Χάρτη της Δ.Ο.Ε., μπορεί κανείς εύλογα να υποστηρίξει ότι η βασική αποστολή και πρακτική χρησιμότητα του άρθρου 16 §9 του Συντάγματος, δεν είναι η επανάληψη των άνω διατάξεων ούτε η επιβεβαίωση του αυτονόητου, αλλά έγκειται

---

4. παράγραφος 8 των θεμελιωδών αρχών του Χάρτη).

5. Ν. 2725/1999 άρθρο 37 §2

πρωτίστως στην επιτυγχανόμενη μέσω αυτού αναγνώριση του αθλητισμού ως θεσμού, δηλαδή ως συστηματικά οργανωμένου συνόλου σχέσεων και δραστηριοτήτων με ιδιαίτερη αξία για την έννομη τάξη, το οποίο τίθεται κάτω από την προστασία (θεσμική, ρυθμιστική και οικονομική) και τον έλεγχο του κράτους.

Επομένως, ευκολότερα θα κατέληγε κανείς στο συμπέρασμα ότι αυτή ακριβώς η συνταγματική επιταγή, πέραν της οποιασδήποτε σχέσης της με κάποιο γενικό ή ειδικό δικαίωμα στον αθλητισμό, αποτελεί πρωτίστως το θεσμικό βάθρο που δικαιολογεί τον περιορισμό στην άσκηση άλλων δικαιωμάτων μεταξύ των οποίων και του ίδιου του δικαιώματος για ελεύθερη ανάπτυξη της ατομικής δραστηριότητας χάριν του αθλητισμού ως θεσμού.

Με αυτή την έννοια μπορεί να περιορισθεί και το ίδιο το δικαίωμα στον αθλητισμό, οσάκις κρίνεται απαραίτητη η νομοθετική ή κανονιστική παρέμβαση του κράτους ή της διοίκησης για την προστασία, προαγωγή, ανάπτυξη, εποπτεία, οικονομική ενίσχυση και έλεγχο του αθλητισμού ως θεσμού.

Κατά την ίδια έννοια μπορεί να θεωρηθεί ως συνταγματικά επιτρεπτός και ο περιορισμός της γενικά αναγνωριζόμενης ιδιωτικής αυτονομίας των αθλητικών φορέων και οργανώσεων, η οποία συχνά λαμβάνει και υπερεθνικές διαστάσεις λόγω της παγκόσμιας δομής και οργάνωσης του αθλητικού κινήματος.

Είναι προφανές ότι ο περιορισμός οποιουδήποτε συνταγματικά προστατευόμενου δικαιώματος καθώς και της εν γένει ιδιωτικής αυτονομίας των αθλητικών φορέων και οργανώσεων

για λόγους δημοσίου συμφέροντος, σχετιζόμενους με τον αθλητισμό ως συνταγματικά προστατευόμενου θεσμού, υπάγεται σε όλους τους γνωστούς κανόνες και κριτήρια με βάση τους οποίους συνάγεται το αναγκαίο και πρόσφορο για την έννομη τάξη μέτρο περιορισμού του δικαιώματος (αρχή της αναλογικότητας).

Σε κάθε όμως περίπτωση ο εκ του άρθρου 16 §9 περιορισμός δεν μπορεί να πλήττει τον πυρήνα των περιοριζόμενων ατομικών δικαιωμάτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄

1. Περιορισμοί

Για να μην προσβάλλονται δικαιώματα άλλων και να μην παραβιάζεται το Σύνταγμα ή τα χρηστά, τα αθλητικά και τα αγωνιστικά ήθη, είναι αναγκαίο στο πλαίσιο άσκησης του δικαιώματος συμμετοχής στην αθλητική δραστηριότητα, να τίθενται στον τομέα αυτό περιορισμοί.

Οι περιορισμοί αυτοί είναι επιτρεπτοί μόνο στον βαθμό που το Σύνταγμα και ο νόμος το επιτρέπουν, για λόγους προστασίας του αθλητισμού, αλλά και για λόγους δημοσίου συμφέροντος και εφ' όσον αυτοί δεν είναι υπέρμετροι.

Ο σκοπός αυτών των περιορισμών είναι η διασφάλιση της ελεύθερης συμμετοχής στην αθλητική δραστηριότητα και η προστασία του αθλητικού θεσμού.

Τέτοιοι περιορισμοί που επιβάλλονται είναι στην προσωπική ελευθερία γενικά, στην ελευθερία της γνώμης, του συνέρχεσθαι, της οικονομικής ελευθερίας και της ανάπτυξης της προσωπικότητας.

Τα υποκείμενα της αθλητικής έννομης τάξης, ως φορείς ατομικών δικαιωμάτων, περιορίζονται κατά την άσκηση των δικαιωμάτων τους, τόσο από την ειδική συνταγματική διάταξη του άρθρου 16 §9 περί προστασίας του αθλητισμού ως θεσμού, όσο και από τα αντίστοιχα δικαιώματα των αθλητικών φορέων.

Σημαντικές ερμηνευτικές πτυχές για την στάθμιση των συγκρουόμενων συμφερόντων και δικαιωμάτων, πέραν της αρχής της αναλογικότητας, είναι επίσης οι αρχές του απαραβίαστου του πυρήνα των εκατέρωθεν δικαιωμάτων, της επικουρικότητας, της μονοπωλιακής θέσης των αθλητικών ομοσπονδιών, ο χαρακτήρας του ασκουμένου σ' αυτές κρατικού ελέγχου ως ελέγχου νομιμότητας και όχι σκοπιμότητας, κλπ.

- Αρχή της επικουρικότητας

Σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας, η κρατική παρέμβαση στον αθλητισμό, καθώς και η θέσπιση κρατικών αρμοδιοτήτων για την προστασία του, πρέπει να γίνεται στο βαθμό που η άσκηση των ίδιων αρμοδιοτήτων από τους αθλητικούς φορείς δεν παρίσταται ως αρκούντως αποτελεσματική.

Κατά την έννοια αυτή, η εφαρμογή των όρων «προστασία και εποπτεία του αθλητισμού» σε καμία περίπτωση δεν μπορούν να σημαίνουν ή να οδηγούν σε κρατικοποίηση του αθλητισμού.

- Έλεγχος νομιμότητας

Ο έλεγχος του αθλητισμού από το κράτος πρέπει να νοείται ως έλεγχος νομιμότητας και όχι σκοπιμότητας, και αντίστοιχα η επιχορήγηση των αθλητικών ενώσεων δεν πρέπει να νοείται ότι αναιρεί την ευθύνη των αθλητικών φορέων για την λειτουργία τους με τους ίδιους οικονομικούς πόρους.

- Μονοπωλιακή θέση αθλητικής ομοσπονδίας

Η μονοπωλιακή θέση της αθλητικής ομοσπονδίας έναντι των λοιπών υποκειμένων της αθλητικής έννομης τάξης (σωματείων, αθλητών, κλπ) δημιουργεί σ' αυτά την ευχέρεια να επικαλεσθούν την θεωρία της τριτενέργειας των ατομικών δικαιωμάτων, προκειμένου να ασκήσουν έναντι της ομοσπονδίας το δικαίωμά τους για ελεύθερη πρόσβαση στην αθλητική δραστηριότητα.

Επομένως, η αθλητική ομοσπονδία δεν μπορεί να επικαλεσθεί έναντί τους ούτε την ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι (αρνητική λειτουργία του δικαιώματος), ούτε την ιδιωτική της αυτονομία, ούτε και γενικότερα το δημόσιο συμφέρον (άρθρο 16 §9 Συντ.), προκειμένου να πλήξει τον πυρήνα του δικαιώματος στον αθλητισμό, των παραπάνω προσώπων.

Την αρνητική λειτουργία της ελευθερίας του συνεταιρίζεσθαι μπορεί αντίθετα να επικαλεσθεί το αθλητικό σωματείο, τόσο έναντι του κράτους, όσο και έναντι συγκρουόμενων προς αυτό δικαιωμάτων άλλων υποκειμένων της αθλητικής έννομης τάξης (αθλητές, υποψήφια μέλη του σωματείου), προκειμένου να προασπίσει την ευχέρειά του να δεχθεί ως μέλη του ή αθλητές του ή πρόσωπα της απολύτου επιλογής του.

Το αθλητικό σωματείο δεν κατέχει μονοπωλιακή θέση στο αθλητικό οικοδόμημα και επομένως η εκ μέρους του άσκηση της αρνητικής αυτής λειτουργίας του δικαιώματος του συνεταιρίζεσθαι δεν πλήττει τον πυρήνα του δικαιώματος στον αθλητισμό των τυχόν

υποψηφίων μελών ή αθλητών του, οι οποίοι έχουν το δικαίωμα επιλογής ή ακόμη και ίδρυσης άλλων ισοτίμων σωματείων.

Τέλος, το κράτος, δυνάμει του άρθρου 16 §9 του Συντάγματος δικαιούται να παρεμβαίνει ρυθμιστικά στον αθλητισμό περιορίζοντας δικαιώματα των υποκειμένων της αθλητικής έννομης τάξης, τηρώντας όμως τις παραπάνω ερμηνευτικές αρχές και σεβόμενο σε κάθε περίπτωση τον πυρήνα των παραπάνω ατομικών δικαιωμάτων.

2) Περιορισμοί ατομικών δικαιωμάτων

A) Προσωπική ελευθερία

Πολλές φορές γίνεται νομοθετική παρέμβαση με στόχο τον περιορισμό των ελευθεριών, για να αντιμετωπιστούν οι εντάσεις, τα διάφορα έκτροπα, τα επεισόδια και η βία στους αθλητικούς χώρους επ' ευκαιρία αθλητικών αγώνων, τα οποία οφείλονται στον έντονο ανταγωνισμό εντός του αθλητικού γίγνεσθαι και τον φανατισμό των «φιλάθλων».

Εξαιτίας της εξασφάλισης ενός ανωτέρου αγαθού, όπως είναι η ιδέα του αθλητισμού και τα αθλητικά ήθη, εκδίδονται ειδικοί κανονισμοί οι οποίοι προβλέπουν τον περιορισμό στην προσωπική ελευθερία. Μια μορφή στέρησης της προσωπικής ελευθερίας στον αθλητισμό είναι η πρόβλεψη στέρησης της φιλάθλου ιδιότητας και ο χαρακτηρισμός του προσώπου ως μη

φιλάθλου, με τις κατά τον ειδικό νόμο συνέπειες. Στις περιπτώσεις αυτές δεν πρόκειται απλά για περιορισμό της προσωπικής ελευθερίας αλλά για κατάργησή της.

B) Ελευθερία της γνώμης

Για την εξασφάλιση της ελευθερίας της γνώμης το Σύνταγμα (άρθρο 14 §1) ορίζει ότι καθένας μπορεί να εκφράζει και να διαδίδει προφορικά, εγγράφως και δια του τύπου, τις σκέψεις του, αρκεί να τηρεί τους νόμους του κράτους.

Η αναγκαιότητα της περιστολής του δικαιώματος της ελευθερίας της γνώμης στην αθλητική δράση, χάριν της ομαλότητας και της ηρεμίας στους αθλητικούς αγώνες, δεν μπορεί να οδηγεί στην απαγόρευση, το οποίο ουσιαστικά σημαίνει κατάργηση του δικαιώματος στην ελευθερία της γνώμης.

Γ) Δικαίωμα συνέρχεσθαι

Για να αντιμετωπισθούν οι ταραχοποιοί θεατές αθλητικών αγώνων και οι λεγόμενοι χούλιγκανς, μπορεί να τίθεται περιορισμός στο δικαίωμα του συνέρχεσθαι στον αθλητισμό. Τέτοιους περιορισμούς επιβάλλουν οι διατάξεις του νόμου για τα εγκλήματα στους αθλητικούς χώρους και η κεκυρωμένη με νόμο διεθνής σύμβαση για την βία στον αθλητισμό⁶.

---

6. άρθρο 3 §1 του Ν. 1787/1988, με το οποίο κυρώθηκε η σύμβαση για βία στα γήπεδα

Ο περιορισμός όμως δεν μπορεί να φθάνει σε σημείο κατάργησης της ελευθερίας του συνέρχεσθαι.

Δ) Ελεύθερη επιλογή αθλητικού σωματείου

Ο αθλητής ενός σωματείου δικαιούται να επιλέξει ελεύθερα το σωματείο της προτίμησής του για να προβεί σε συστηματική σωματική καλλιέργεια μέσα από ένα ή περισσότερα αθλήματα, για να εξασφαλίσει την ελεύθερη αθλητική δράση του προς ανάπτυξη της προσωπικότητάς του και της αθλητικής του παιδείας.

Οι όροι και οι προϋποθέσεις εγγραφών και μετεγγραφών των αθλητών καθορίζονται με ειδικούς κανονισμούς τους οποίους επικυρώνει η γενική συνέλευση της οικείας ομοσπονδίας του κάθε αθλήματος και ασκεί έλεγχο νομιμότητας η διοίκηση⁷.

Κατά τη νομολογία, οι περιορισμοί που αφορούν την συμμετοχή στην άθληση και αφορούν κυρίως μετεγγραφές αθλητών, θα πρέπει να κρίνονται ως αναγκαίοι και δεν μπορεί να είναι υπέρμετροι, ενώ η ύπαρξη σπουδαίου λόγου αίρει την αναγκαιότητά τους.

Σε αντίθετη περίπτωση κρίνονται ως αντισυνταγματικοί.

---

7. άρθρο 33 του Ν. 2725/1999 και άρθρο 27

Περίπτωση κανονιστικής απόφασης περιορισμού του δικαιώματος συμμετοχής σε αθλητικούς αγώνες, κατά την οποία δεν συντρέχει λόγος δημοσίου ή κοινωνικού συμφέροντος που θα δικαιολογούσε αποκλεισμό αθλητή από αυτούς, αντίκειται στις διατάξεις των άρθρων του Συντάγματος⁸.

Ε) Η ελευθερία της εργασίας

Η ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας συνδέεται άμεσα με την ελευθερία στην εργασία και την άσκηση του επαγγέλματος, στην οποία περιλαμβάνεται η επιλογή και η ελεύθερη σταδιοδρομία. Κατά συνέπεια η ελευθερία των συμβάσεων και στον αθλητισμό, αποτελεί την ειδική έκφανση της οικονομικής ελευθερίας ως σύμπτωση της ελεύθερης βούλησης των συμβαλλομένων στην βάση της αρχής της αυτονομία των μερών, η οποία έχει άμεση σχέση με την άσκηση του δικαιώματος της ελεύθερης συμμετοχής και δράσης στο αθλητικό γίγνεσθαι.

Οι σχέσεις ανάμεσα στους αθλητές και στα σωματεία είναι σχέσεις που τοποθετούνται στην σφαίρα των ιδιωτικών αθλητικών σχέσεων και αναμφίβολα απαιτείται η κατοχύρωση της επαγγελματικής ελευθερίας τους.

---

8. ΣτΕ 3699/1998

Αυτή η επαγγελματική ελευθερία των αθλητών ταυτίζεται κατά ένα μέρος με την ελευθερία της εργασίας, η οποία εγγυάται γενικά σε κάθε άνθρωπο, να επιλέγει το είδος, τον τόπο και την διάρκεια της εργασίας του, καθώς και τα μέσα ή τους τρόπους της επαγγελματικής του δράσης.

Συμπέρασμα

Η αναγωγή του αθλητισμού σε θεσμό συνταγματικής περιωπής, γίνεται στο πλαίσιο του άρθρου 16 του Συντάγματος.

Η ένταξη του αθλητισμού στο άρθρο αυτό καταδεικνύει την ουσιαστική αλλά και θεσμική συνάφεια του αθλητισμού προς την παιδεία, δηλαδή προς ένα έννομο αγαθό η παροχή του οποίου, αποτελεί αναμφισβήτητα κοινωνικό δικαίωμα.

Ενώ με τις διατάξεις των §§2 και 4 του άρθρου 16, η φυσική αγωγή ανακηρύσσεται με σαφήνεια και με τρόπο πανηγυρικό σε κοινωνικό δικαίωμα των πολιτών, αυτό δεν γίνεται, τουλάχιστον με τον ίδιο σαφή τρόπο, και στη διατύπωση της § 9 για τον αθλητισμό.

Ανεξάρτητα από όλες τις ερμηνευτικές οπτικές του άρθρου 16 §9 του Συντάγματος σε σχέση με την καθιέρωση ή όχι του αθλητισμού ως κοινωνικού ή ατομικού δικαιώματος, παραμένει αναμφισβήτητο ότι η ελεύθερη άσκηση της αθλητικής δραστηριότητας αποτελεί ούτως ή άλλως ατομικό δικαίωμα, για μεν τον αθλητή ή τον αθλητικό παράγοντα, ως έκφραση του δικαιώματος που τους παρέχει το άρθρο 5 §1 του Συντάγματος για ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους, για δε τις αθλητικές οργανώσεις και φορείς, ως έκφραση τόσο των δικαιωμάτων που τους παρέχει το άρθρο 5 §1 όσο και του δικαιώματος του συνεταιρίζεσθαι που τους παρέχει το άρθρο 12 του Συντάγματος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Η επιστημολογική προσέγγιση του αθλητικού δικαίου

Α. Μαλάτος

Αθλητική νομοθεσία

Σ. Κουσούλης-Α. Μαλάτος

Το δικαίωμα στον αθλητισμό

Δ. Παναγιωτόπουλος

Παραδόσεις αθλητικού δικαίου

Δ. Παναγιωτόπουλος

Διοίκηση και αθλητικό δίκαιο

Μ. Παπαλουκάς

Αθλητικό Κώδικας-Κώδικας αθλητικού δικαίου

Δ. Παναγιωτόπουλος

Για μια Κοινωνιολογία του αθλητισμού

Γ. Σταμίρης

Αθλητισμός και φυσική αγωγή

Νάσκου-Περράκη, Παρούλα

Βασικές διατάξεις αθλητικής νομοθεσίας

Ν. Κλαμαρής-Χ. Χρυσανθάκης

Αθλητικό δίκαιο- συστηματική θεμελίωση- εφαρμογή

Δ. Παναγιωτόπουλος

Το αθλητικό δίκαιο στον 21^ο αιώνα

Δ. Παναγιωτόπουλος